

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΑΝΑΠΤΥΞΗ & ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η αρχή της αειφορίας

Η έννοια της “βιώσιμης” ή “αιφόρου ανάπτυξης”^[1] διατυπώθηκε επίσημα για πρώτη φορά το 1987, στην έκθεση «το μέλλον όλων μας», της Παγκόσμιας Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη του ΟΗΕ. Η έκθεση αυτή, πιο γνωστή ως έκθεση

***Το περιβάλλον
δεν το κληρονομήσαμε
από τους προγόνους μας,
το δανειστήκαμε
από τους απογόνους μας***

Brundtland, όρισε τη βιώσιμη ανάπτυξη ως «την ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες της παρούσας γενιάς χωρίς να διακινδυνεύει τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες». Η «αειφορία»

αναγορεύτηκε ως παγκόσμια βασική αρχή με τη δήλωση της Συνόδου Κορυφής της Γης στο Ρίο το 1992, κατά τη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη. Η αρχή της αειφορίας ή βιωσιμότητας έχει καθιερωθεί πλέον και χρησιμοποιείται για ν' αποδώσει την έννοια μιας διαφορετικής αναπτυξιακής στρατηγικής.

Το ιδεολογικό υπόβαθρο αυτής της αρχής είναι ότι οι φυσικοί πόροι, συμπεριλαμβανόμενης και της βιοποικιλότητας, δεν πρέπει να αναλώνονται σε σημείο που να μην επιτρέπεται η μέσο-μακροπρόθεσμη φυσική ανανέωση ή αναπαραγωγή τους, αλλά πρέπει να διαφυλάσσονται στο διηνεκές. Με άλλα λόγια, οι αναπτυξιακές δραστηριότητες δεν πρέπει να διακυβεύουν την ποιότητα της ζωής των επερχόμενων γενιών από την άποψη του φυσικού περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων που δεν είναι ανεξάντλητοι. Είμαστε επίσης υποχρεωμένοι να παραδώσουμε στα παιδιά μας τον κόσμο, όπως τον παραλάβαμε από τους γονείς μας.

Η αειφορία υπονοεί τη δίκαιη κατανομή των αγαθών και των πόρων, όπως και την διασφάλιση καλύτερης ποιότητας ζωής ανάμεσα στις σημερινές και μελλοντικές γενιές.

Το ζήτημα που ανακύπτει με την αειφορία ως αρχή, είναι η στάθμιση μεταξύ των αναγκών του παρόντος και των αναγκών του μέλλοντος. Μάλιστα σε περίπτωση σύγκρουσης οφείλει να αίρεται υπέρ του περιβάλλοντος, ως διαχρονικού παγκόσμιου αγαθού.

Η αρχή της αειφόρου ή βιώσιμης ανάπτυξης, αναγορεύτηκε και σε Καταστατική Αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η αρχή της αειφόρου ή βιώσιμης ανάπτυξης, αναγορεύτηκε πανηγυρικά και σε Καταστατική Αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1999.

Οι κοινοτικές πολιτικές έδωσαν μια παραπέρα ώθηση στην αρχή της αειφορίας με την αρχή της ενσωμάτωσης [2]. Η αρχή επιτάσσει την υπαγωγή των περιβαλλοντικών απαιτήσεων, στις άλλες τομεακές πολιτικές και δράσεις της Κοινότητας που έχουν προφανώς επιπτώσεις στο περιβάλλον.

Θεωρήθηκε ότι ο στόχος της αειφορίας, στο σύνολό του, δεν μπορεί να επιτευχθεί, αν τα επί μέρους τμήματά του δεν καταστούν προηγουμένως αειφόρα, βιώσιμα. Αυτό σημαίνει ότι πολιτικές που συνεπάγονται ανάλωση φυσικών πόρων, (π.χ. ενέργεια, μεταφορές)

και ρυπαίνουν το περιβάλλον, (π.χ. βιομηχανία, γεωργία, τουρισμός), πρέπει να μετεξελιχθούν σε πολιτικές φιλικές προς το περιβάλλον με τη χρησιμοποίηση, π.χ. ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, πρώτων υλών ή συσκευασιών φιλικών προς το περιβάλλον ή τον περιορισμό των εκπομπών ή της ρύπανσης κτλ.

Το περιβάλλον πλέον αντιμετωπίζεται «πολυδιάστατα», καθώς συσχετίζεται με όλες τις τομεακές πολιτικές και επηρεάζεται άμεσα από αυτές

Το περιβάλλον πλέον άρχισε να αντιμετωπίζεται «πολυδιάστατα», καθώς συσχετίζεται με όλες τις τομεακές πολιτικές και επηρεάζεται άμεσα από αυτές. Η παραδοχή σήμερα ότι η ανάπτυξη θα μπορεί να είναι βιώσιμη μόνον όταν οι επί μέρους συνιστώσες της –οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική- βρίσκονται σε ισορροπία και είναι

και αυτές βιώσιμες, αποτελεί μια σημαντική πρόοδο στην πολιτική.

Μια νέα αντίληψη για το περιβάλλον

Για μια μακρά περίοδο, η σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον του περιοριζόταν στην εκμετάλλευση των τοπικών φυσικών πόρων. Εξ αιτίας της γρήγορης ανάπτυξης της βιομηχανικής κοινωνίας μεταπολεμικά, το περιβάλλον χρησιμοποιήθηκε για εκμετάλλευση σε μια μεγαλύτερη κλίμακα, με την εντατικοποίηση της γεωργίας, τη βιομηχανική και τουριστική μεγέθυνση.

Καθώς εντάθηκαν οι πιέσεις από αυτές τις δραστηριότητες και επιδεινώθηκε η περιβαλλοντική κρίση, αυξήθηκε και η ευαισθητοποίηση πολιτών και συνακόλουθα των πολιτικών και των κυβερνήσεων, σχετικά με τις σοβαρές περιβαλλοντικές επιπτώσεις που απειλούν το μέλλον κάθε περιοχής αλλά και του πλανήτη. Η παραδοσιακή αντίληψη για τη φύση ως ανεξάντλητης και, επομένως, εκμεταλλεύσιμης έχει αρχίσει σταδιακά να αντικαθίσταται με πιο ολοκληρωμένες απόψεις, που λαμβάνουν υπόψη τη δυναμική της σχέσης φύσης - κοινωνίας. Έτσι, σιγά σιγά, συνειδητοποιήθηκε η

αξία και η ανάγκη της «βιώσιμης ανάπτυξης» έναντι της «ανάπτυξης» με την έννοια της μεγέθυνσης, της διαδικασίας δηλαδή αύξησης των οικονομικών μεγεθών με υπερεκμετάλλευση και εξάντληση των φυσικών πόρων.

Σταδιακά, αυτή η νέα αντίληψη κερδίζει έδαφος στις διαδικασίες διαμόρφωσης των πολιτικών και στη λήψη των αποφάσεων και εγκαταλείπονται οι παραδοσιακές και παγιωμένες «αναπτυξιακές» λογικές.

Το περιβάλλον θεωρείται κοινό αγαθό

Η νέα προσέγγιση αντιμετωπίζει τους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους ως μια πηγή από την οποία μπορούμε να αντλούμε με μέτρο και να τροφοδοτούμε τις οικονομικές

δραστηριότητες. Το περιβάλλον θεωρείται κοινό αγαθό, το οποίο ενώ είναι ουσιαστικό σε ορισμένες οικονομικές δραστηριότητες, αναδεικνύεται συγχρόνως και σε παράγοντα στην ποιότητα της ζωής, που πρέπει να προστατευθεί και για την ευημερία των μελλοντικών γενεών.

Η βιώσιμη ανάπτυξη ως έννοια, υπερβαίνει μια αμιγώς περιβαλλοντική έννοια και θέτει το ζήτημα της ποιότητας ζωής μέσα από το συνδυασμό της δυναμικής οικονομίας και της κοινωνίας για όλους, με την διατήρηση του περιβάλλοντος.

Η βαθμιαία συνειδητοποίηση των προβλημάτων του περιβάλλοντος οδήγησε στη θέσπιση πιο αυστηρών μεν, αλλά πιο περίπλοκων διατάξεων και κανονισμών προστασίας του, με αποτέλεσμα να είναι δύσκολη η εφαρμογή τους.

Οι περιβαλλοντικές πολιτικές

Οι πολιτικές και το κανονιστικό πλαίσιο για το περιβάλλον, εκπορεύονται σήμερα από τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες και ειδικά στην Ελλάδα οι περιβαλλοντικές αρμοδιότητες συγκεντρώνονται λίγο πολύ, σε

**Οι πολιτικές και
το κανονιστικό πλαίσιο
για το περιβάλλον,
εκπορεύονται σήμερα
από την Ευρωπαϊκή Ένωση**

κεντρικό επίπεδο, αντί ν' αποκεντρώνονται. Οι δημόσιες αρχές διατηρούν και δεν εγκαταλείπουν το μονοπώλιό τους στην περιβαλλοντική διαχείριση. Οι

ξεπερασμένες διοικητικές μέθοδοι και η ανυπαρξία μηχανισμών εφαρμογής και διαχείρισης συντηρούν ανενεργό ένα μέρος αυτής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Τα προγράμματα που εφαρμόζονται θίγουν μια σειρά περιβαλλοντικών θεμάτων: όπως μεταβολή του κλίματος, η όξινη βροχή και ρύπανση του αέρα, εξάντληση των φυσικών πόρων και μείωση της βιοποικιλότητας, εξάντληση των υδατικών πόρων και ρύπανση των υδάτων, υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος, υποβάθμιση των παράκτιων ζωνών, παραγωγή αποβλήτων κτλ.

Προτεραιότητα σήμερα στους στόχους της πολιτικής για τη διατήρηση, και την προστασία της ποιότητας του περιβάλλοντος, δίνεται:

- Στον ολοκληρωμένο έλεγχο της ρύπανσης και στη μείωση της ποσότητας των αποβλήτων που πηγαίνουν για τελική διάθεση όπως και του όγκου των παραγομένων επικίνδυνων αποβλήτων.
- Στην προστασία της υγείας του ανθρώπου
- Στη σωστή και ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων: έδαφος, νερό, φυσικές περιοχές και παράκτιες ζώνες.
- Στην αλλαγή των προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής

Οι πολιτικές αποσκοπούν στη διεύρυνση του φάσματος των μέσων περιβαλλοντικής πολιτικής, ώστε να περιληφθούν π.χ. οι φόροι και οι επιδοτήσεις, καθώς και οι εκούσιες συμφωνίες.

Ειδική προσοχή δίνεται σε πέντε τομείς παρέμβασης. Έχουν επιλεγεί, η βιομηχανία, η ενέργεια, οι μεταφορές, η γεωργία και ο τουρισμός λόγω των ιδιαίτερα σημαντικών επιπτώσεων τις οποίες έχουν ή θα ήταν δυνατόν να έχουν στο φυσικό περιβάλλον και λόγω του γεγονότος ότι από τη φύση τους ο ρόλος τους θα είναι σημαντικός για την επίτευξη της επιζητούμενης βιώσιμης ανάπτυξης.

Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό αυτής της επιλογής είναι ότι δεν αποβλέπει μόνο στην προστασία του περιβάλλοντος αλλά και στο όφελος και την αειφορία των ίδιων των τομέων αυτών καθ' εαυτών.

Επικεντρώνοντας ... στο φυσικό περιβάλλον

Η πρόνοια για την προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας [3], δεν αποτελεί έναν τομέα που ενδιαφέρει αποκλειστικά τους οικολόγους ή τους φυσιολάτρες. Έχει σχέση με τη διασφάλιση ότι τα φυσικά συστήματα, συστήματα που μας παρέχουν αέρα, τροφή και νερό, θα συνεχίσουν να λειτουργούν και μάλιστα σωστά.

**...τα μισά των ειδών
των θηλαστικών και
το ένα τρίτο των ειδών
των ερπετών, πτηνών και
ψαριών βρίσκονται
σε κίνδυνο**

Εντούτοις, στην Ευρώπη μόνο και παρά τις προσπάθειες που καταβάλλονται με τις πολιτικές σχετικά με τη διαφύλαξη της φύσης, πολλά από τα είδη συρρικνώνονται πολύ γρήγορα. Σήμερα τα μισά είδη των θηλαστικών και το ένα τρίτο των ειδών των ερπετών, πτηνών και

ψαριών βρίσκονται σε κίνδυνο. Υπάρχουν 3 000 φυτικά είδη που κινδυνεύουν και για ορισμένα μάλιστα υπάρχει πιθανότητα άμεσης εξαφάνισης.

Πολλά από τα ως άνω είδη αντιμετωπίζουν κινδύνους λόγω της απώλειας των φυσικών ενδιαιτημάτων τους. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, οι ανθρώπινες δραστηριότητες, όπως η γεωργία και ο τουρισμός απορρόφησαν τεράστιες εκτάσεις γης, απομακρύνοντας τις αυτόχθονες μορφές άγριας ζωής ή περιορίζοντάς τις σε ελάχιστα ή ακατάλληλα εδάφη. Τα ποτάμια οικοσυστήματα και οι παράκτιες περιοχές - όπου ευδοκιμούν πολλές ποικιλίες της χλωρίδας και της πανίδας- υπέστησαν σοβαρότατες ζημιές σε ολόκληρη την Ευρώπη. Μαζί εξαφανίζονται σταδιακά και άλλα σημαντικά ενδιαιτήματα. Οι

στέπες, τα έλη, οι αμμοθίνες εξαφανίστηκαν κατά 60 έως 90 %, στις μεσογειακές ευρωπαϊκές χώρες.

Επί αιώνες οι παραδοσιακές αγροτικές πρακτικές εξασφάλιζαν ένα ισορροπημένο περιβάλλον για την άγρια ζωή. Οι μέθοδοι αυτές όμως αντικαταστάθηκαν από εντατικές και απομάκρυναν ή κατέστρεψαν πτηνά, ζώα και άγρια φυτά.

Οι παράκτιες ζώνες φιλοξενούν περίπου το ένα τρίτο του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και παράλληλα μερικά από τα πλέον πλούσια και εύθραυστα οικολογικά ενδιαίτηματα. Η απώλεια των ενδιαιτημάτων αυτών μέσω της υπέρμετρης ανάπτυξης επηρεάζει επίσης την βιωσιμότητα των τοπικών κοινοτήτων.

Ένας από τους πιο πρόσφατους τομείς κοινοτικής περιβαλλοντικής δράσης είναι η δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Ειδικών Ζωνών Διατήρησης που προβλέπεται από την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του 1992 “για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας”.

Στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφού διαπιστώθηκε ότι η γενική κατάσταση ενός μεγάλου αριθμού οικοτόπων και ειδών, επιδεινώθηκε προοδευτικά, με κίνδυνο να δημιουργηθούν μη αναστρέψιμες καταστάσεις και προκειμένου να προληφθεί αυτός ο κίνδυνος, αποφασίστηκε η ίδρυση ενός οικολογικού συνεκτικού δικτύου προστατευόμενων περιοχών, στους οποίους θα διασφαλίζονται οι οικοτόποι και τα απειλούμενα είδη. Αυτό είναι το δίκτυο “NATURA 2000” [4].

Ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα

Η παγκοσμιοποίηση στις μέρες μας επιτείνει τον ανταγωνισμό, λόγω του μεγαλύτερου βαθμού ολοκλήρωσης των αγορών, με τη διεθνοποίηση των κεφαλαιαγορών, την κινητικότητα του κεφαλαίου και της εργασίας σε διεθνές επίπεδο, τη μείωση της εθνικής μαζικής παραγωγής και την αύξηση της πολυεθνικής και ευέλικτης παραγωγής.

Τούτο εμφανίζεται ως στροφή από την εθνική βιομηχανική ανάπτυξη προς μια αποκεντρωμένη περιφερειακή πολυτομεακή ανάπτυξη. Η παραγωγή νέων, καινοτομικών και ποιοτικών προϊόντων και υπηρεσιών αποτελεί το καθοριστικό στοιχείο για την περιφερειακή ανταγωνιστικότητα.

...έχομε μια μετάβαση από μια εθνική «οικονομία κλίμακας» σε μια περιφερειακή «οικονομία σκοπού», που βασίζεται στο ανθρώπινο δυναμικό και στο «τοπικό κεφάλαιο»

Σήμερα διαπιστώνεται μια μετάβαση από μια εθνική «οικονομία κλίμακας» σε μια περιφερειακή «οικονομία σκοπού» που βασίζεται περισσότερο στο ανθρώπινο δυναμικό - στη γνώση και τη

χρησιμοποίηση των νέων τεχνολογιών- όπως και στο «τοπικό κεφάλαιο», που αντιπροσωπεύει το σύνολο των υλικών και άυλων στοιχείων που διαθέτει μια περιοχή και αποτελούν τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα.

Οι σύγχρονες αναπτυξιακές πολιτικές είναι κατεξοχήν περιφερειακές χωρικές πολιτικές και ο αναπτυξιακός σχεδιασμός έχει περιφερειακή διάσταση και εμβέλεια. Αποσκοπούν την αύξηση της αυτοδυναμίας των περιφερειών και τη μείωση της εξάρτησής τους από τα μεγάλα κέντρα. Κάθε περιοχή έχει ή προσπαθεί να διαμορφώσει το δικό της "σχέδιο χωρικής ανάπτυξης", με στόχο την επίτευξη της "χωρικής ανταγωνιστικότητας".

Με την τρέχουσα έννοια, ο όρος «ανταγωνιστικός» δηλώνει την ικανότητα αντοχής στον ανταγωνισμό της αγοράς. Η «χωρική ανταγωνιστικότητα» δεν έχει μια αυστηρά οικονομική έννοια, αλλά μία ευρύτερη έννοια από αυτήν της «ανταγωνιστικότητας», η οποία εκφράζεται με τον όρο: μια περιοχή γίνεται ανταγωνιστική, εάν μπορεί να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό της αγοράς (οικονομική) διασφαλίζοντας ταυτόχρονα την περιβαλλοντική, οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική της βιωσιμότητα.

**Η ανταγωνιστικότητα
με την οικονομική έννοια και
το ανταγωνιστικό
πλεονέκτημα μιας περιοχής
που στηρίζεται αποκλειστικά
στο κόστος παραγωγής,
έχει ξεπεραστεί**

Η ανταγωνιστικότητα με την οικονομική έννοια και το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα μιας περιοχής που στηρίζεται αποκλειστικά στο κόστος παραγωγής (ιδίως το κόστος εργασίας), έχει ξεπεραστεί. Είναι ένα πλεονέκτημα που

μπορεί τάχιστα ν' απαξιωθεί σε μία παγκοσμιοποιημένη οικονομία.

Η ανάπτυξη δεν έχει τη μονοσήμαντη έννοια της οικονομικής μεγέθυνσης και δε μετρείται μόνο με ποσοτικούς οικονομικούς στόχους (όπως ακαθάριστο προϊόν). Σημαντικό ρόλο έχουν οι ποιοτικές διαστάσεις, όπως η διαχείριση των κοινωνικών, οικονομικών, περιβαλλοντικών πόρων, η ποιότητα ζωής των κατοίκων κτλ.

Οι περιφέρειες στηρίζονται περισσότερο στα στοιχεία εκείνα που τα αναδεικνύουν σε πλεονεκτήματα, ενώ είναι μειονεκτήματα για τις άλλες περιοχές. Βασίζονται επίσης στις δυνάμεις τους για το αναπτυξιακό σχεδιασμό και την υλοποίησή του.

Οι τοπικοί φορείς και οι θεσμικές οργανώσεις κάθε περιφέρειας πρέπει να έχουν ή να αποκτήσουν την ικανότητα να αξιοποιούν τα πλεονεκτήματά τους, να δρουν από κοινού, να δημιουργούν διασυνδέσεις ανάμεσα στους διαφόρους τομείς, κατά τρόπο ώστε να δημιουργείται και να διατηρείται επιτόπου η μέγιστη δυνατή προστιθέμενη αξία και όχι να την επικαρπώνονται άλλες περιοχές.

Είναι προφανές από τα προηγούμενα ότι στην τοπική και περιφερειακή αναπτυξιακή διαδικασία, τον προγραμματισμό και στους στόχους σήμερα, ενσωματώνονται «άυλοι και ποιοτικοί παράγοντες» μεταξύ των οποίων είναι και εκείνοι που έχουν να κάνουν με την ικανότητα των τοπικών κοινωνιών να επιτυγχάνουν την συνολική ανταγωνιστικότητα της περιοχής τους.

Αυτές οι ικανότητες αντιστοιχούν στις "συνιστώσες" της χωρικής ανταγωνιστικότητας, οι οποίες θα συναρθρώνονται μεταξύ τους με ιδιαίτερο τρόπο σε κάθε περιοχή και είναι:

- η **"οικονομική ανταγωνιστικότητα"**: είναι η ικανότητα των τοπικών φορέων να παράγουν και να διατηρούν τη μέγιστη δυνατή προστιθέμενη αξία στην περιοχή τους, καθιστώντας τον συνδυασμό των τοπικών πόρων πλεονέκτημα για την αξιοποίηση των τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών.
  - η **"ανταγωνιστικότητα σε παγκόσμια κλίμακα"**: είναι η ικανότητα των τοπικών φορέων να εξασφαλίζουν για την περιοχή τους τη θέση που της αρμόζει σε σχέση με άλλες περιοχές και γενικότερα τον εξωτερικό κόσμο, κατά τρόπο που να αναδεικνύεται η περιοχή τους και να εξασφαλίζεται η βιωσιμότητά της στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης.
  - η **"κοινωνική ανταγωνιστικότητα"**: είναι η ικανότητα των τοπικών φορέων να δρουν αποτελεσματικά από κοινού, βάσει μιας κοινής αντίληψης για ένα αναπτυξιακό σχέδιο, ικανότητα η οποία ενθαρρύνεται από τη συνεργασία ανάμεσα στα διάφορα θεσμικά επίπεδα
- η "περιβαλλοντική ανταγωνιστικότητα":
είναι η ικανότητα των τοπικών φορέων να αξιοποιούν το περιβάλλον τους, ανάγοντάς το σε "διακριτό" στοιχείο της περιοχής τους**
- η **"περιβαλλοντική ανταγωνιστικότητα"**: είναι η ικανότητα των τοπικών φορέων να αξιοποιούν το περιβάλλον τους, ανάγοντάς το σε "διακριτό" στοιχείο της περιοχής τους και διασφαλίζοντας ταυτόχρονα τη διατήρηση και την ανανέωση των φυσικών πόρων και της κληρονομιάς.

Η περιβαλλοντική ανταγωνιστικότητα

Σήμερα, το περιβάλλον θεωρείται ότι είναι ένας πόρος και ένας βασικός παράγοντας στην ανταγωνιστικότητα, ιδιαίτερα των αγροτικών περιοχών. Η διατήρηση και η αξιοποίηση του περιβάλλοντος είναι συνώνυμη με τη διατήρηση του ιδιαίτερου χαρακτήρα μιας περιοχής. Αυτή η τάση γίνεται στόχος από πολλές περιοχές και θα γίνει ακόμα ισχυρότερη μέσα στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης δεδομένου ότι, παράλληλα με την αγορά,

αυξάνεται το ενδιαφέρον για τα ξεχωριστά στοιχεία ταυτότητας, το πρώτο από τα οποία είναι το περιβάλλον.

Ο όρος "αξιοποίηση" πρέπει να εκληφθεί υπό την ευρεία έννοιά του: η αξιοποίηση του περιβάλλοντος μπορεί να είναι όχι μόνο οικονομική αλλά και οικολογική, κοινωνική, πολιτιστική και αισθητική. Με τη διεύρυνση της έννοιας της αξιοποίησης πέρα από την καθαρώς οικονομική σφαίρα, το περιβάλλον αναδεικνύεται και ως προϊόν και ως κινητήρια δύναμη της τοπικής ανάπτυξης, και ένα ουσιαστικό συστατικό του "τοπικού κεφαλαίου". Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, η συντήρηση και η αξιοποίηση συνδέονται άρρηκτα και καλύπτονται μέσα από τη προοπτική της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας.

***Οι αγροτικές περιοχές είναι
σε θέση να αυξήσουν
την ανταγωνιστικότητά τους
με την υπογράμμιση
των διακριτικών ιδιοτήτων τους***

Οι αγροτικές περιοχές είναι σε θέση να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητά τους με την υπογράμμιση των διακριτικών ιδιοτήτων τους.

Το περιβάλλον και η σχέση που διατηρούν μαζί του οι τοπικοί φορείς και οι κάτοικοι είναι συχνά ένα βασικό στοιχείο τέτοιας διακριτικότητας, αν και μπορεί να μην αξιοποιείται αρκετά. Γεγονός είναι ότι οι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι έχουν αποκτήσει αξία σε τομείς που μέχρι σήμερα αγνοούνταν. Λόγω της εικόνας που δημιουργούν, αυτοί οι πόροι συμβάλλουν στην ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών. Η απόδειξη αυτού είναι ο τρόπος με τον οποίο οι παραγωγοί και οι διανομείς προσπαθούν να εκμεταλλευτούν διεθνώς την εικόνα ενός υγιούς και φυσικού περιβάλλοντος για να προβάλουν την ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών τους στους καταναλωτές.

Σήμερα, γενικά, έχει γίνει δύσκολο να εξασφαλιστεί η ανάπτυξη μιας περιοχής χωρίς ένα κατώτατο επίπεδο περιβαλλοντικής ανταγωνιστικότητας, δεδομένου ότι οι καταναλωτές είναι πιο απαιτητικοί σχετικά με την ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών που αγοράζουν έτσι η περιβαλλοντική ποιότητα

...οι καταναλωτές έχουν γίνει πιο απαιτητικοί σχετικά με την ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών που αγοράζουν, έτσι η περιβαλλοντική ποιότητα έχει γίνει ένα βασικό κριτήριο

αναδεικνύεται σε βασικό κριτήριο. Τα περιβαλλοντικά προβλήματα εύκολα γίνονται γνωστά και είναι αδύνατο για μια περιοχή να κρύψει τις αδυναμίες της.

Η αισθητική ποιότητα, η συντήρηση των τοπίων, η διατήρηση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων είναι κοινές αξίες στις σημερινές κοινωνίες. Το περιβάλλον δεν περιορίζεται μόνον στους φυσικούς πόρους, συνδέεται και με τους πολιτιστικούς πόρους (μνημεία, ιστορικές περιοχές, κ.λ.π.), με μια ορισμένη ποιότητα της ζωής (ηρεμία, καθαρός αέρας, ομορφιά τοπίων, κ.λ.π.).

Πίσω από ένα καλοδιατηρημένο και αξιοποιημένο περιβάλλον υπάρχει πάντα ένα σχέδιο, μια κοινωνική στάση και δράση. Βασική προϋπόθεση για την επίτευξη της περιβαλλοντικής ανταγωνιστικότητας είναι το συμφωνημένο γενικό πλαίσιο για το περιβάλλον, το οποίο τηρούν και σέβονται οι τοπικοί φορείς και οι κάτοικοι.

Στην Ελλάδα η συνήθης πρακτική είναι ο κατακερματισμός του περιβάλλοντος, με κάθε φορέα, εταιρία ή κάτοικο να ενεργούν έξω από τα όρια του τομέα του οποίου έχουν την επικαρπία και ευθύνη, και χωρίς να λαμβάνουν υπόψη το γενικό πλαίσιο. Η θεωρούμενη ατομική και απεριόριστη δυνατότητα οικονομικής εκμετάλλευσης των πόρων στους οποίους έχει κανείς πρόσβαση μέσω της ιδιοκτησίας επί του εδάφους, αποτελεί τη καρδιά του προβλήματος στις ελληνικές περιοχές.